

Codul de procedura penala reglementeaza plangerea prealabila sub 3 aspecte.

In primul rand, plangerea prealabila este reglementata ca o *conditie de procedibilitate*.

In al doilea rand, este un *mod special de sesizare a organelor de urmarire penala* in anumite cazuri, lipsa ei neputand fi inlocuita prin sesizarea din oficiu a organului de urmarire penala.

In al treilea rand este reglementata si ca mod de sesizare a instantei de judecata. Sub acest aspect reglementarea este strict procedurala.

Sectiunea 2

Plangerea prealabila - perspectiva istorica

a) Epoca antica:

Cautand originea istorica a plangerii prealabile, trebuie sa incepem cu perioada Greciei si Romei antice fiindca, // pentru a discuta de existenta unei plangeri, trebuie sa existe cetatea, autoritatea constituita, actiunea publica.

Daca la inceputul timpurilor legalitatea si represiunea erau lasate pe urma razbunarii, odata cu aparitia cetatii apare si actiunea publica.

Astfel, in epoca imperiala si spre secolul al IV lea al imperiului roman, acuzarea ia un nou caracter astfel ca, pe langa acuzarea privata, se ridica acuzarea din oficiu ca atribut al puterii

publice care trece din mana cetatenilor in mana functionarilor imparatesti.

Se facea insa distinctie intre crime private - delicta privata - si crime publice - delicta publica.

In delictele private partile vatamate aveau singure actiune. Astfel, in materie de injurie, singura care putea sa pornesca un proces era persoana injuriata (*ipsi qui passus est injuriam actio iniuriarum competit*).

Furtul, care era considerat ca un delict privat, era urmarit tot la initiativa celui pagubit prin sustragere (*cujus interfuit non subripi, is actionem furti habet*). Aceasta actiune privata, pe care o consideram prima reflectare in drept a plangerii prealabile, era o actiune privilegiata, dreptul la actiune fiind dat de vatamarea suferita.

Epoca merovingiana cunoaste si ea pe langa acuzarea privata o forma de acuzare cu caracter public. Astfel, in triburile germanice se cunoaste pe langa razbunarea privata, o asa-zisa procedura prin care intervenea si statul si, pentru aceasta interventie, seful justitiei primea o cota parte din despagubirile cuvenite partii vatamate cu titlul de fredum.

Revenind la dreptul roman, daca am cautat sa gasim care erau delictele pe care numai partile vatamate puteau sa le urmareasca, am face o mare greseala considerand ca facand parte din aceasta categorie toate delictele asa-numite private.

Asfel, Faustin Helie arata ca intr-adevar in dreptul roman delictetele private ca: furtul, injuria etc. nu puteau fi urmarite decat de anumite persoane si cel mai des de catre partile interesate. ||

Considerate ca avand un caracter civil, ele ajungeau in fata juridictiilor civile, interesul urmarit in principal fiind repararea interesului vatamat. Aceste delictete nu puteau deci, fi urmarite de orice cetatean, asa cum erau delictetele de competenta juridictiei publice.

Cautand izvorul plangerii prealabile ca institutie, lasam la o parte justitia privata si, cautand in procedura de urmarire si judecare publica, gasim in dreptul roman doua exceptii, de la aceasta procedura in sensul ca actiunea publica nu putea fi pusa in miscare decat in urma unei plangeri prealabile.

Prima exceptie o constituie crima de *partu supositio*.

De partu supositio soli accusant parentes, aut hi ad quos ea res pertinet; non quilibet ex populo, ut publicam accusationem intendant.

Aici, nu mai este vorba de unul din acele delictete private pe care legea romana le considera asemanatoare fraudei civile, ci de un delict public pe care statul avea interesul sa-l pedepseasca. Dar, in acest delict era in joc onoarea si linistea familiei. Aceasta onoare si liniste a familiei ar fi compromisa daca s-ar fi permis oricui sa atace printr-o acuzatie publica legitimitatea unuia din membrii ei. Si pentru ca "*Nel falsis extraneorum contumeliis jura familiae deformatur*", legea a rezervat dreptul de acuzare numai

parentes care ar fi fost vătămate prin delictul sus aratat, *parentes et hi ad quos ea res pertinet*.

Prin *parentes* se intelegeau aceia contra carora fraudă fusese îndreptată, aceia care trebuiau să fie victimele supozitiei frauduloase, iar prin *hi ad quos ea res pertinet*, se intelegeau aceia care ar fi fost chemati la moștenire în lipsa copilului presupus sau care, înșelati prin delictul mai sus amintit, ar fi instituit ei însisi pe acest copil ca moștenitor. Rezultă că numai partile în mod precis vătămate aveau singure dreptul de acuzare și numai plângerea lor învestea jurisdicțiile publice care, în alte împrejurări, ar fi fost la îndemâna tuturor cetățenilor.

O a doua excepție o găsim în urmărirea delictului de adulter.

Până la Octavian Augustus, fapta numită adulter nu era urmărită printr-o judecată publică, barbatul fiind singurul judecător al femeii sale. În unele cazuri era îngăduit ca sotul care prindea în flagrant delict de adulter pe celălalt să-l omoare, de asemenea și tatăl dacă prindea pe seducatorul fiicei sale putea să-l omoare.

Se pare însă, că judecata aceasta domestică începuse să cadă în desuetudine.

Prin *lex iulia de adulteris* Octavian Augustus, a luat măsuri severe pentru pedepsirea adulterului, caruia i se aplicau pedepse banale și surghiunuri.

Octavian Augustus a aplicat aceste pedepse chiar fiicei sale Julia, când a fost găsită vinovată de adulter.

O alta lege *lex iulia et pappea* din 28 i.e. a facut si ea din violarea credintei conjugale o crima publica, dreptul de urmarire fiind dat tuturor cetatenilor contra delictului de adulter.

Chiar atunci insa, cand adulterul devenise o crima publica, trebuie sa distingem doua feluri de acuzatii: acuzatia *ex jure mariti vel patris* si acuzatia *ex jure extranei*.

Prima acuzatie se bucura de mai multe privilegii. Barbatul maritalul ultragiat prin adulter si tatal sub acoperisul caruia se consumase infamia fiicei sale, erau preferati tuturor acuzatorilor straini. In caz de concurs intre barbat si tata, barbatul era preferat deoarece se presupunea ca acesta se simte mai jignit si deci va sustine o acuzatie mai energica.

Cat timp casatoria exista, nici o acuzatie nu putea fi purtata impotriva femeii.

Termenul in care se putea face acuzatia, era de sase luni incepand din ziua divortului *ex die divortii*.

Din aceste sase luni in care urmarirea putea avea loc, primele doua luni erau exclusiv rezervate sotului ultragiat si tatalui. Numai acestea puteau in timpul celor 60 de zile ce urmau divortului sa porneasca acuzatia. Dupa scurgerea acestor 60 de zile, orice cetatean in afara de sot si tata, putea sa inceapa acuzatia *ex jure extranei*. Legea s-a temut ca procesul sa nu fie inabusit de familie si de aceea a permis oricarui membru al cetatii sa poata urmari aceasta crima, care lovea in interesele intregii cetati.

Barbatul putea insa, chiar dupa trecerea celor doua luni ce au urmat divortului sa porneasca acuzatia, nu o mai pornea insa *ex jure mariti*, ci *ex jure extranei*.

Lex iulia de adulteris edictand, in ceea ce priveste adulterul, principiul acuzatiei publice a exclus:

- pe minorul de 25 de ani, afara de cazul cand actiona *ex jure mariti*,
- femeile, chiar atunci cand era vorba de propria lor cauza.

O constitutie a lui Constantin restrange din ce in ce mai mult aceste limite, actiunea nefiind permisa decat rudelor cele mai apropiate, *quos verus dolor ad accusationem impellit* pentru ca numai acestia pornesc acuzatia pe baza unei adevarate dureri.

Justinian, inserand aceasta constitutie a lui Constantin in *Edexul* sau, a modificat-o, restrangand si mai mult categoria rudelor care aveau dreptul de acuzare.

Nu mai au dreptul de acuzare decat tatal si unchiul.

Din toate acestea, ne putem da seama ca adulterul, desi in dreptul roman constituia o crima publica, ce se urmarea pe calea *judicantilor* publice, admitea totusi o derogare de la regula comuna a *urmaririi* din oficiu, nepermitand decat barbatului femeii *adulterine* si tatalui ei de a purta aceasta acuzatie.

Este vorba deci, de o actiune publica, care insa, nu putea fi *pusa* in miscare decat in urma unei plangeri prealabile a partilor *interesate*.

Acestea sunt, spune Faustin Helie, singurele exemple ce le-a putut gasi in legislatia romana cu privire la aplicarea acestei reguli exceptonale.

b) Plangerea prealabila in vechiul drept romanesc:

Caracterizand aparitia institutiei plangerii prealabile in vechiul nostru drept, observam ca, la inceput, razbunarea privata, actiunea privata era preponderenta.

Urmarirea apartinea in intregime partii vatamate si tranzactiile partilor asupra urmaririi, ne-au ramas marturie in numeroase documente.

Astfel, un document din 29 iunie 7143 (1635) ne evidentiaza o tranzactie pentru salvarea feciorilor vinovati de talharia si asasinat, astfel incat, prin darea catre partile vatamate prin talharia si asasinatul comis, a unei jumatati din satul Serbiceni, s-au putut salva capetele feciorilor.

Un alt document din 20 aprilie 7181 (1673) ne evidentiaza impacarea intervenita intre agresori si victima agresiunii. Primii se obliga sa intretina victima si sa-i plateasca cheltuielile ocazionate de vindecarea sa.

Un alt document mai important este cel din care rezulta cu certitudine ca tranzactiile partilor stingeau definitiv orice actiune. Documentul este din 6 mai 7169 (1661) si cuprinde o intelegere chejata intre asasini, care se obligau la plata unei sume de bani, si victimei, acestia din urma renuntand definitiv la actiune.

46-49
Tud